

Odgovorno do prostora! - PREGLED DELA 201-2013

Odgovorno do prostora! je način prostovoljnega organiziranega prizadevanja civilne družbe za spremembe v urejanju prostora v Republiki Sloveniji. Partnerji s svojim delovanjem v skupini opozarjajo pristojne in širšo zainteresirano javnost, da je urejanje prostora v Sloveniji z vsakim novim posegom v zakonodajo bolj neučinkovito in da je dozorel čas za res korenite in utemeljene spremembe sistema. Pri tem OdP ves čas poudarja:

- da je poreklo problemov v urejanju prostora v Sloveniji manj povezano z zakoni kot z njihovim izvajanjem,
- da sistem urejanja prostora poleg gradnje vključuje tudi prenovo, in vzdrževanje ter upravljanje s prostorom;
- da v sistem urejanja prostora posegajo številna zelo različna področja, ki morajo zato svojo zakonodajo in programe temu primerno odpirati, usklajevati in presojeti;
- da je ključni vzgib za delovanje skupine Odgovorno do prostora! strokovna etika, ki nosilec znanja in izkušenj narekuje spremljanje razmer in seznanjanje odgovornih in zainteresirane javnosti z ocenami in stališči, ki dozoriijo v strokovnih razpravah in sodelovanjih.

Skupina Odgovorno do prostora! (krajše OdP!) deluje preko koordinacije, ki jo sestavljajo predstavniki partnerjev, to je organizacij, katerih člani v različnih vlogah sodelujejo v urejanju prostora¹ in je aktivna že od zime 2009/2010. Združil jo je »**Poziv za spremembe v urejanju prostora**«, ki je povzel **vesplošno nestrinjanje stroke z nekritičnimi posegi v prostorsko zakonodajo**. V treh letih se je skupina odzvala praktično na vse posege v zakonodajo, ki se veže na urejanje prostora **ter dosledno javno** (objave na internetni strani ZAPS in IPOP, sporočila medijem, tiskovne konference) **in ciljno** (posredovanje stališč, pobud in drugih sporočil pristojnim na ravni vlade in ministrstev) **opozarjala na potrebo po pravočasnem vključevanju strokovne in zainteresirane civilne družbe v pripravo programov, projektov, zakonov ter drugih rešitev in sprememb, ki posegajo v sistem urejanja prostora**.

Leta 2010 se je skupina za delovanje predvsem organizirala in ogrevala na osnovi vesplošno kritične ocene stanja v prostoru in sistemu (predstavljeno na letnem posvetu v Državnem svetu) ter na osnovi pričakovanj, da bo Vlada prisluhnila argumentom usklajene stroke pri pripravi vseh dokumentov, ki se dotikajo urejanja prostora. **Leta 2011 je že prevladalo optimistično razpoloženje**, da so spremembe v sistemu možne, kar je odrazil tudi letni posvet v državnem svetu. Upanje so vzbujali predvsem prvi primeri operativnega sodelovanja na ravni posameznih ministrstev, medtem ko so predčasne jesenske volitve z volilnimi programi pokazale omejeno zanimanje politike za strokovne ocene razmer. **Leta 2012 je skupina delovala zelo usklajeno in tudi vidno napredovala**. Pripravila je prvi strokovno usklajen predlog sprememb, konkretno postopka pridobivanja gradbenega dovoljenja, ter se izjemno angažirala pri odzivih na predloge za spremembe resorne zakonodaje. Kljub skrajšanim postopkom je skupina pripravila tako načelne kot amandmajske odzive in prvič naslovila tako pristojne na ravni vlade in ministrstev ter delovnih odborov Državnega zbora RS kot tudi vseh poslanskih klubov, Državnega sveta RS, Varuhinje človekovih pravic in Komisije za preprečevanje korupcije. Pri vsem tem pa pripomb OdP zakonodajalci v glavnem ne upoštevajo, OdP pa praktično na nobeno od posredovanih mnenj in pobud ni dobilo odgovora nikogar od pristojnih. V

¹ V začetku leta 2013 so partnerji OdP: Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, Inštitut za politike prostora, Inženirska zbornica Slovenije, pet članic Univerze v Ljubljani: Fakulteta za arhitekturo – Katedra za urbanizem, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Oddelek za krajinsko arhitekturo BF, Oddelek za geografijo FF, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, Društvo urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije, Zveza geodetov Slovenije, Zavod za prostorsko kulturo Trajekt, Društvo arhitektov Pomurja in posamezniki, ki so pozimi leta 2009/2010 pripravili »Poziv za spremembe v urejanju prostora« na osnovi katerega se je sodelovanje začelo in ga je podprlo preko 200 posameznikov, ki v različnih vlogah strokovno delujejo na področju urejanja prostora.

zadnjem primeru posega v ZPN na pobudo poslancev (ZPN-C, december 2012) je ostalo celo brez vabila na sejo pristojnega odbora DZ.

Na začetku letu 2013 velja, da je ključni dosežek skupine sposobnost sodelovanja in širokega strokovnega posvetovanja ter oblikovanja usklajenih stališč do različnih ukrepov in zadev s področja urejanja prostora in gradnje. Dogovor, da partnerji v vsaki posamezni zadevi ohranjajo pravico do oblikovanja samostojnega mnenja oziroma, da se lahko vedno izključijo iz podpore posameznemu mnenju, je partnerstvo v treh letih utrdil, medtem ko je način priprave in komuniciranja stališč, tudi poglobil zaupanje med partnerji.

Skupina OdP s svojim delom dokazuje, da neenotnost stroke ni tako velika, kot je morda možno sklepati iz posameznih aktualnih razprav. Izkušnje skupine tudi kažejo, da so razlike v pogledih obvladljive in dragocene, če le obstajata priložnost in čas za predstavitve, razprave in oblikovanje skupnih stališč. Ker so razlike v strokovnih pogledih, še posebej kadar so površno povzete in slabo razjasnjene, lahko povod za uveljavljanje problematičnih rešitev, je delovanje skupine, ki dokazuje, da se je stroka v zadevah urejanja prostora sposobna usklajevati in dogovarjati, še posebej dragoceno.

Morda je bila stroka zaradi gospodarske in splošne politične krize na začetku leta 2013 nekoliko zadržana, a kot kažejo prva srečanja in dogodki, je še vedno predvsem vznemirjena zaradi razmer v prostoru za katere se čuti soodgovorna.

Izhodišča, ki vodijo delo v partnerstvu

Ravnanje s prostorom v Sloveniji je neodgovorno in dolgoročno škodljivo.

Politika urejanja prostora se pretežno osredotoča na gradnjo.

Strateška izhodišča v Politiki urejanja prostora in Strategiji prostorskega razvoja so ostala na papirju.

Priča smo razpršeni gradnji, nizki kakovosti gradnje, degradacijam krajine in nenačrtnemu razvoju mest.

Rezultat sistemske neodgovornosti so kaotične razmere v prostoru, funkcionalno siromašna območja, dnevne migracije.

Naša mestna naselja se praznijo in kar 95% vseh naselij je ne-mestnih.

Cilji partnerstva

Opozoriti na konkretne razmere v prostoru in v sistemu urejanja prostora –količina in kakovost podaktov.

Nakazovati možnosti za uveljavitev strokovno utemeljenih sistemskih rešitev in celovitejših pristopov ciljno komuniciranje z odgovornimi.

Povečati stopnjo razumevanja med strokami udeleženi v urejanju prostora – razvijati skupni jezik.

Približati teme širši javnosti ter poskrbeti, da bodo razmere na področju urejanja prostora postale širše in splošno razumljivejše – komuniciranje z mediji.

Pričakovanja/zahteve, ki jih goji partnerstvo

1 izdela naj se **oceno stanja v prostoru** in uredi sistem stalnega spremljanja stanja;

2 zagotovi naj **vrednotenje prostorskih razsežnosti razvojnih programov in politik na ravni države**;

3 na ravni Vlade RS naj se organizira **službo za urejanje prostora** (= načrtovanje, gradnja, varstva, raba, vzdrževanje in prenova vseh sestavin prostora);

4 uvede naj se stalno **javno poročanje o vseh vidikih urejanja prostora** ter zagotovi formalne in druge (finance, znanje, čas) pogoje za bolj **učinkovito vključevanje javnosti v zadeve s področja urejanja prostora**;

5 podpre naj se **razvojno raziskovalno prakso** na področju urejanja prostora;

6 uredi naj se zakonodajni okvir urejanja prostora in zagotovi njegovo učinkovito izvajanje

Seznam dogodkov, stališč in mnenja OdP in partnerjev

1. Oktober, 2009: Dan Habitata 2009: okrogla miza Kako s prostorskim načrtovanjem do pravičnejšega prostorskega razvoja? v organizaciji IPOP, uvodničarja dr. Metka Sitar in mag. Vladimir Braco Mušič
2. Oktober, 2009: Dan Habitata 2009: okrogla miza v organizaciji Fakultete za arhitekturo; uvodničarji: prof. Peter Gabrijelčič, prof. Janez Koželj, dr. Kaliopa Dimitrevska Andrews, dr. Andrej Pogačnik, Uroš Lobnik
3. November, 2009: delovni sestanek matične sekcije prostorskih načrtovalcev ZAPS na temo aktualnih problemov v urejanju prostora
4. November, 2009: Dan arhitektov, okrogla miza: Med javnostjo, zakonodajo, politiko in kapitaom - Slovensko prostorsko načrtovanje 2009
5. Januar 2010: MOP posreduje javno razpravo predlog zakona za tri vrste državnih posegov v prostor (ZUPEVIP), odzivi DKAS, ZAPS, FGG, IPOP, ki predlagane rešitve precej soglasno kritično ocenijo kot grob poseg v sistem urejanja prostora – so skupaj predstavljeni predstavnikom MOP na Fakulteti za arhitekturo - izdelan zapisnik o skupnih stališčih
6. Jesen 2009 – zima 2010: intenzivno sodelovanje skupine posameznikov², ki so kritični do razmer v urejanju prostora in razpravljajo o oceni stanja ter se zavzemajo za povezano delovanje strokovnih organizacij in ustanov pri nagovarjanju politike in javnosti za uveljavitev strokovnih stališč in mnenj, sodelovanje spremljata podpirata ZAPS in IPOP
7. Januar 2010: prispevki za novo strategijo razvoja Slovenije (Hanžkova, Turkova in Šušteršičeva verzija) spodbudijo odločitev skupine, da je treba javnost in politiko čim prej opozoriti na razmere v urejanju prostora – pripravljati se začetna poziv prostorskim načrtovalcem in organizacija tematskega posveta v državnem svetu
8. Februar, 2010: objavljen je poziv Čas je za spremembe v urejanju prostora!, ki dobi podporo 200 posameznikov in nekaterih institucij: UL FA, UL BF, DUPS, DKAS, IPOP, ZAPS
9. Februar – marec, 2010: obveščanje o Pozivu na e-naslove posameznikov in inštitucij, pisma predsedniku Vlade, Republike, predsedniku DZ
10. Februar, 2010: Posvet v Državnem svetu: Čas je za spremembe v urejanju prostora; sprejetih je šest sklepov/zahtev/ciljev; izide zbornik referatov, IPOP pripravi sporočilo za medije
11. Marec, 2010: okrogla miza ZAPS Problematika urejanja prostora – odziv načrtovalcev na Poziv prostorskim načrtovalcem za spremembe
12. Marec, 2010: razvija se ideja o nadaljevanju povezane dejavnosti v razširjeni delovni skupini se pripravlja delovni načrt aktivnosti, izoblikuje se slogan sodelovanja: Odgovorno do prostora!, v sodelovanju z ZAPS je pridobljen tudi logo, v sodelovanju z Miko Cimolini tudi podstran na internetni strani
13. April, 2010: vabilo v GZS – na skupno sejo i. strateškega sveta za politiko energije in podnebne spremembe in ii. strateškega sveta za politiko graditve in urejanja prostora - Alenka Avberšek; predstavitev odziva načrtovalcev na predlog ZUPEVIP (Mlakar ZAPS, Simoneti IPOP s predstavitevijo enotnega načelno kritičnega stališča do predlaganih rešitev)
14. April, 2010: ideja o partnerstvu za spremembe se širi, srečanja s predstavniki društev, fakultet, strokovnim svetom ZAPS

² Nekje sredi oktobra 2009 se začne intenzivno sodelovanje posameznikov: Izidor Jerala, dr. Alma Zavodnik Lamovšek, mag. Maja Simoneti, mag. Jelka Hudoklin, dr. Aleš Mlakar, Liljana Jankovič Grobelšek, Leon Kobetič, Aleksandra Geršak Podbreznik, Borut Bončina, Karla Jankovič, Aleksander Saša Ostan, ki deluje pod okriljem ZAPS in kasneje pripravi poziv Čas je za spremembe v urejanju prostora! s podpisom predsednika ZAPS Andreja Goljarja.

15. April, 2010: aktualna je nova verzija Zakona o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor, ZAPS, IPoP, DKAS oblikujejo kritično stališče; več partnerjev OdP prejme vabilo v Državni zbor na sejo odbora za okolje in prostor
16. April, 2010: Mesec krajinske arhitekture – okrogla miza o prihodnosti slovenske krajine (DKAS), dogodek partnerja
17. April, 2010: Okrogla miza in razstava »Stanovanjske ne/politike« (ZAPS), dogodek partnerja
18. Maj, 2010: Odziv na predstavljene razvojne načrte za Kobilarno Lipica, ki ponovno omenjajo golf na območju posestva (DKAS, Strokovni svet ZAPS)
19. Maj, 2010: Posvet o prostorski razsežnosti razvoja države (IPoP), dogodek partnerja
20. Junij, 2010: Okrogla miza Podeželje na preizkušnji (UL FGG), dogodek partnerja
21. Julij, 2010: Odziv na zniževanje sredstev za investicije v objekte in ureditve državnega pomena (ZAPS, OdP)
22. Predlogi Zbornice za arhitekturo in prostor za popravke normativne ureditve na področjih prostora in graditve (ZAPS)
23. Avgust, 2010: OdP predstavljeno na Sedlarjevih srečanjih z mednarodnim seminarjem
24. Oktobar 2010: Dan za prostor-praznovanje svetovnega den habitata s srečanjem OdP in seminarjem o kaovosti bivanja v MML, IPoP, dogodek partnerja za partnerje in izven
25. November, 2010: Okrogla miza o regionalnem planiranju, FF geografija, dogodek partnerja
26. December 2010, Stališče o problematiki varstva kmetijskih zemljišč: odziv na spremembe zakona o varstvu kmetijskih zemljišč (ZKZ-C) in začetek sodelovanja s predstavniki MK pri pripravi zakonskih rešitev
27. November, 2010: OdP in ZAPS se predstavita na 3. kongresu hrvaških arhitektov Apolitika
28. December, 2010: Teze IZS in prostor, partnerji na razgovoru o spremembah: gostitelj IZS
29. Januar 2011, Stališče do nacionalnega reformnega programa; posredovano MOP in SVREZ
30. Marec, 2011, Stališče do gradnje na Krasu; posredovano odgovornim na ravni države, ds in medijem, predstavljeno na posvetu v Državnem svetu
31. Junij, 2011: Odziv na poziv združenja občin Slovenije k pospešitvi in poenostavitvi postopkov sprejemanja občinskih prostorskih načrtov
32. Junij, 2011: Drugi posvet v Državnem svetu: Obeti sprememb v urejanju prostora, izveden v duhu napovedovanja znakov boljšega sodelovanja stroke z državnimi strokovnimi službami skozi primere iz prase.
33. Julij, 2011: Predlog zakona o dokončanju postopkov priprave nekaterih občinskih prostorskih aktov – posvetovanje s SVREZ, posredovanje stališča SVREZ in SOS.
34. September, 2011: Stališče o Pravilniku o pogojih za vpis v evidenco izdelovalcev okoljskih poročil in poročil o vplivih na okolje ter delovanju strokovne komisije (Ur.l. RS, št. 70/2011) in informaciji o pripravi Pravilnika o pogojih za pridobitev potrdila o strokovni usposobljenosti za izdelovanje okoljskih poročil oziroma poročil o vplivih na okolje ter preizkusu strokovnega znanja; posredovano MOP, ARSO, vladi in odboru DZ in medijem, brez odziva MOP.
35. Oktobar, 2011: Pripombe in predlogi k Osnutku Uredbe o klasifikaciji vrst objektov in objektih državnega pomena in Osnutku Uredbe o razvrščanju objektov glede na zahtevnost gradnje (OdP poda stališče načelno, izloženo posebej podrobno stališče podal ZAPS).

36. Oktober, 2011: Delo skupine OdP je bilo predstavljeno na seji Upravnega odbora, Skupščinskega sveta, komisarjev in ostalih sodelavcev in zaposlenih zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije.
37. November 2011: Pripravljeno je predvolilno sporočilo skupine OdP, ki opozarja, da so v urejanju prostora nujno potrebne spremembe, da so cilji trajnostnega razvoja in racionalne rabe prostora dosegljivi le z vztrajnim, strokovnim, odprtim in učinkovitim usklajevanjem interesov v prostoru, ne pa z normiranjem ter da zožitev problemov urejanja prostora na vprašanja dovoljevanja gradnje ni ustrezna in je dolgoročno tudi narodnogospodarsko škodljiva, sporočilo je posredovano vsem strankam, ki so nastopila na predčasnih volitvah jeseni 2011, medijem in partnerjem.
38. December 2011: Izzide zbornik z drugega posveta skupine OdP »Obeti sprememb v urejanju prostora«, knjižna zbirka: Zbornik referatov in razprav, št. 5/2011; Izdal in založil: Državni svet Republike Slovenije, Šubičeva 4, 1000 Ljubljana.
39. Januar, 2012: Opozorilo ministru za okolje in prostor ter generalni direktorici direktorata za okolje, da OdP čaka na odgovor na Stališče o Pravilniku o pogojih za vpis v evidenco izdelovalcev okoljskih poročil in poročil o vplivih na okolje ter delovanju strokovne komisije (Ur.l. RS, št. 70/2011) ..., ki je bilo posredovano pristojnim septembra 2011.
40. Februar 2012: Odziv OdP na razdružitve ministrskih resorjev okolja in prostora, v katerem se opozori, da ločitev ne bo nujno dala boljših rezultatov dela v praksi; tako stališče do te je bilo izraženo že v sporočilu pred volitvami; posredovano novoimenovanima ministroma za okolje in prostor, predsedniku Vlade, predsedniku DZ, predsedniku DZ, tajnikoma obeh odborov ter vsem poslanskim skupinam.
41. Marec, 2012: Napoved sprememb v urejanju prostora - na IZS je bila izvedena dobro obiskana delavnica skupine OdP na temo sprememb v pridobivanju gradbenega dovoljenja; vabilo je bilo posredovano tudi obema ministroma, prisotni predstavniki MZiP,
42. April, 2012: Deluje delovna skupina OdP za pripravo predloga sprememb, ki se sestaja tudi še maja in oblikuje predlog izboljšav v postopku pridobivanja GD.
43. Maj 2012: OdP se odzove na informacijo iz medresorskega usklajevanja, da so v pripravi spremembe ZGO in ZPN z dopisom ministru za infrastrukturo in prostor v katerem mu predlaga, da čim prej seznaniti stroko in javnost s predlogi sprememb v pripravi.
44. Junij 2012: Interes za pristop v partnerstvo izrazi Društvo arhitektov Pomurja, posredovana so jim pravila sodelovanja in izjava o pristopu v partnerstvo.
45. Junij 2012: Ministru za kmetijstvo, gozdarstvo, prehrano in okolje je posredovan odziv OdP na spremembe ZKZ – C, konkretno na ukinitve nadomestil za spremembo kmetijskih zemljišč, ki jim stroka nasprotuje; stališča OdP so predstavljena tudi na odboru za kmetijstvo in okolje DZ.
46. Junija 2012: Skupnost občin Slovenije partnerjem OdP posreduje predlog zakonov o spremembah ZGO in ZPN, ki je takrat že v medresorskem usklajevanju;
47. Junij, 2012: OdP pripravi usklajene pripombe na predloge sprememb ZGO in ZPN ter ministru, da za optimizacijo zelenih učinkov v praksi, predlaga tudi posvetovanje o predvidenih rešitvah. Sočasno OdP ministra seznaniti tudi s predlogi nujnih sprememb predpisov o graditvi objektov, ki so aprila in maja 2012 dozoreli delovni skupini OdP.
48. Junij, 2012: OdP je skupaj z Mrežo za prostor izvede tiskovno konferenco o stališču do nujnega postopka sprejemanja sprememb zakonodaje in o nevarnosti posledic izločanja civilne družbe iz priprave prostorske zakonodaje, o konkretnih pripombah na spremembe zakonov in dejstvu, da civilna družba pripravlja tudi svoje predloge sprememb.

49. Julij, 2012: Po potrditvi predlogov sprememb ZGO in ZPN na seji Vlade so predstavniki obeh zbornic in OdP predstavili stališča do sprememb zakonov Državnemu svetu, ki je pritrdil oceni o z neprimernosti nujnega postopka in izključevanja stroke iz priprave sprememb.
50. Julij, 2012: Mreža za prostor in OdP sta z načinom sprejemanja zakonov in izključevanjem strokovne in civilne družbe seznanila tudi varuhinjo človekovih pravic.
51. Julij, 2012: OdP je stališče do spremembe obeh zakonov posredovalo v vednost tudi komisiji za preprečevanje korupcije, ki je v svojem mnenju o spremembah ZPN povzela ugotovitve OdP o spornosti rešitev v ZPN.
52. Julij, 2012: V pričakovanju sprejetja obeh zakonov na julijski seji DZ so bili pripravljene tudi amandmaji k spremembam in posredovani državnemu zboru, odboroma DZ in poslanskim klubom. Predstavniki partnerstva so jih osebno predstavili predstavnikom vseh zainteresiranih poslanskih klubov. Spremembe zakonov so bile sprejete praktično brez upoštevanja pripomb stroke.
53. Oktober, 2012: Odziv skupine Odgovorno do prostora! na poziv k zbiranju mnenj, pripomb in predlogov javnosti za pripravo Strategije razvoja Slovenije in novih programskih dokumentov 2014 – 2020 posredovan ministru za gospodarski razvoj in tehnologijo.
54. November, 2012: Pripravljeno in razposlano je stališče do predloga zakona o spremembah zakona o spremembah zakona o prostorskem načrtovanju - ZPN-C
55. Marec, 2013: Podpora OdP pobudi nevladnih organizacij za ustavno presojo 29. člena ZPN-B in ZPN-C – izjava za javnost s priložo: Pregled dela OdP 2010 -2013

Pripravila:

Mag. Maja Simoneti, Koodinatorica skupine

Kontakt:

Odgovorno do prostora!

maja.simoneti@ipop.si

ZAPS

Vegova 8

1000 Ljubljana

http://www.zaps.si/index.php?m_id=strokovna_projekti